

Boeren en hun boekhouding

Kosten worden over het hoofd gezien

Foto Nicolet Janssen-de Langen

beeld hebt van de kostprijs per product is het ook makkelijker om je bedrijfsvoering te verbeteren. Het programma waar mee gewerkt is, geeft tevens de mogelijkheid om verschillende scenario's door te rekenen. Wat gebeurt er bijvoorbeeld met de kostprijzen wanneer kosten voor personeel toenemen of wanneer er grond bijgekocht wordt?

Overige kosten hoog

Alle machinekosten en grondkosten moeten toegedeeld worden. Ook de overige kosten kunnen behoorlijk oplopen en op deze post heeft de teler vaak geen vat. Deze kosten worden niet in de saldoberekening meegenomen, maar drukken wel op de kostprijs. Kosten voor bijvoorbeeld accountant, advisering, telefoon, kantoorartikelen, overige arbeid liepen bij de vijf bedrijven behoorlijk uiteen. Op jaarbasis varieerde dit tussen de € 25.000,- en € 70.000,-. Deze post was min of meer gerelateerd aan de hectares die beteeld werden en de activiteiten die binnen het bedrijf gedaan werden (wel of geen huisverkoop e.d.). Met name de post overige arbeid was verrassend hoog. Door veel mensen worden de uren voor algemeen werk over het hoofd gezien. Voorbeelden van algemeen werk zijn de administratie, schonen van sloten, plaatsen van bestellingen, regelen van de afzet van producten, klein onderhoud van machines en gebouwen en bijscholing. Het aantal uren voor deze algemene werkzaamheden wordt in arbeidsbegrotingen bij gangbare bedrijven vaak normatief meegenomen en is opgebouwd uit een hoeveelheid vaste uren per bedrijf en een toeslag per ha. Er wordt gerekend met 400 basisuren en een toeslag van 5 tot 10 uur voor ak-

Wat is het verschil tussen de kostprijs en een saldoberekening? Veel telers kunnen een goede inschatting geven van de kosten op gewasniveau. De kosten van uitgangsmateriaal, meststoffen, fust, loonwerk e.d. zijn goed in beeld. Maar ze hebben vaak geen antwoord op vragen als: wat is de kostprijs van mijn product, hoe bepaal ik die en welke factoren hebben invloed op de kostprijs. Dit bleek uit een enquête gehouden door het Praktijkonderzoek Plant & Omgeving. Om op deze vragen een antwoord te krijgen is PPO samen met vijf biologische telers aan de slag gegaan met behulp van een kostprijsprogramma.

Wat de kosten van een gewas zijn, berekenen telers dikwijls door alle direct aan het gewas toe te rekenen kosten bij elkaar op te tellen. Maar aan het eind van het financiële jaar zijn er veel meer kosten gemaakt. Een werkelijke kostprijs kan bepaald worden door alle kosten op bedrijfsniveau toe te rekenen aan ieder gewas.

“Door veel mensen worden de uren voor algemeen werk over het hoofd gezien.”

Aan de hand van een kostprijzenprogramma en een goede inzet van de vijf deelnemers zijn op bedrijfsniveau de kostprijzen per gewas berekend. Deze inzet bestond uit een gedetailleerde aanlevering van saldoberekeningen per gewas, een werktuigenlijst en de winst- en verliesrekening. Zo konden alle overige kosten zo exact mogelijk doorgerekend worden. Wanneer je als ondernemer een goed

kerbouwbedrijven en 15 uur voor vollegroondsgroentebedrijven.

Bij de kostprijsberekening voor deze vijf bedrijven is gerekend met een toeslag van 15 uur per ha. Dit omdat de bedrijven ongeveer 50% akkerbouwgewassen en 50% vollegroondsgroente teelden en omdat er op biologische bedrijven vaak een ruimer bouwplan gehanteerd wordt met meer verschillende gewassen. Daardoor is de efficiëntie per gewas minder dan op gangbare bedrijven.

Het aantal uur kwam goed overeen met het aantal uur dat de telers zelf dachten te maken op jaarbasis. De uiteindelijke kostprijzen van de deelnemers liep bij sommige gewassen behoorlijk uiteen. Dit is logisch want alleen al de grondkosten per ha liepen uiteen van € 700,- tot € 1900,- per ha. Ook de kosten voor los personeel waren verschillend. Het is dus niet mogelijk een kostprijs van anderen te projecteren op de eigen berekeningen.

Fictief bedrijf

Om aan te geven wat verschillen in bijvoorbeeld grondkosten, beloning voor eigen arbeid, hogere opbrengsten etc. voor invloed hebben op de kostprijs is er gewerkt met een fictief bedrijf. Dit bedrijf is gebaseerd op gegevens uit de Kwantitatieve Informatie 2002. Tevens hebben de bedrijfsopzetten van deelnemers in het project als basis gediend. Er is gerekend met 45 ha en een 1 op 6 bouwplan, waarvan 15 ha zomertarwe, 7,5 ha consumptie aardappelen, 7,5 ha winterpeen, 4 ha uien, 3,5 ha rode bieten, 4 ha witte kool en 3,5 ha rode kool (beide bewaar, kilo kolen). Voor deze opzet is gekozen voor een vergoeding van € 5,- per uur voor de inzet van scholieren en het uurtarief voor eigen arbeid is gezet op € 18,- per uur (o.b.v. de CAO-tarieven).

Hogere grondkosten

Een stijging van de grondkosten van € 850,- naar € 1600,- per ha heeft een grote invloed op de kostprijs. In

de grafiek is dit goed te zien bij het gewas consumptie-aardappel. Voor de teelt van de consumptie aardappelen is er uitgegaan van luchtgekoelde bewaring tot eind januari en ongesorteerd afleveren met een gemiddelde opbrengst van 27,5 ton per ha.

De kostprijs van de aardappelen is opgebouwd uit de kosten voor uitgangsmateriaal, meststoffen, overige toegerekende kosten, gewasgebonden arbeid, kosten voor grond/ gebouwen/ machines en de overige kosten. In de post overige toegerekende kosten zitten bijvoorbeeld nog kosten voor energie, berekende rente, SKAL, etc. In de post arbeid zijn alleen de kosten van arbeid meegenomen voor de uren die direct toe te schrijven zijn aan het gewas (o.a. onkruidwieden, planten, oogsten, etc.). In de overige kosten zitten o.a. kosten voor water, telefoon, accountant e.d. Uit de grafiek blijkt dat de kostprijs stijgt van € 0,238 naar € 0,266 per kg.

Waar op letten

De kostprijs zakt naar € 0,234 wanneer de kosten van telefoon, accountant, et cetera verlaagd worden met 50%. Wanneer de toeslag van de overige arbeid van 15 uur naar 10 uur per

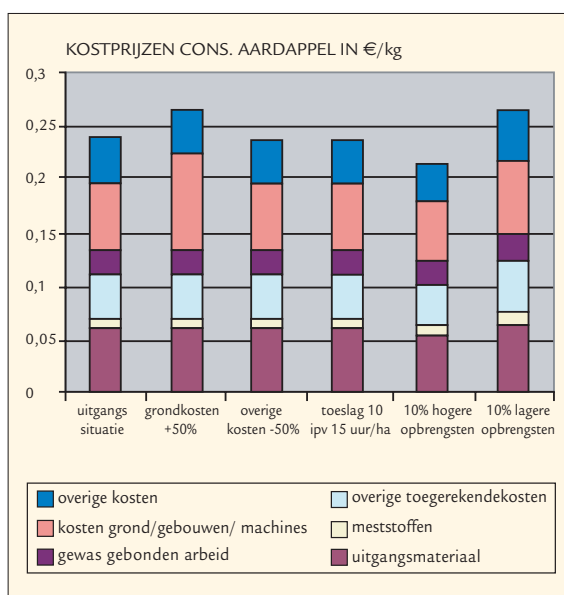
“Wanneer een teler zich als teeltdeskundige verbetert, in plaats van als boekhouder, levert dit meer op.”

ha wordt teruggebracht, komt de kostprijs op € 0,235. Deze daling lijkt minimaal. Om een goed beeld te krijgen van de invloed van bovengenoemde scenario's is een vergelijking gemaakt met een scenario met 10% opbrengstverhoging en met 10% opbrengstverlaging.

Uit de grafiek blijkt dat de kostprijs zakt naar € 0,216 bij 10% hogere opbrengsten. Bij 10% lagere opbrengsten stijgt de kostprijs naar € 0,265.

Conclusie

Veel telers hebben geen goed zicht op alle kosten die op bedrijfsniveau gemaakt worden. Wil een teler weten wat een gewas exact kost, dan kan hij beter uitgaan van de kostprijs dan van de saldoberekening. Met name de zogenoemde overige kosten hebben grote invloed. Op de onderzochte bedrijven liepen de kostprijzen vaak behoorlijk uiteen. Dit kwam onder andere omdat de uitgaven voor grond en personeel aanzienlijk verschilden. Een algemene indicatie voor de kostprijs is dan ook niet te geven. Wel kan een beeld gegeven worden van de invloeden van bepaalde posten op de kostprijs. Een verdubbeling van de grondprijs heeft bijvoorbeeld het zelfde effect als een verlaging van de opbrengst met 10%. Een lagere toeslag per ha voor algemene arbeid of een besparing op de overige kosten levert geen spectaculaire daling van de kostprijs op. Wanneer een teler zich als teeltdeskundige verbetert, in plaats van als boekhouder, levert dit meer op. Uit de berekeningen komt naar voren dat het op peil houden van de opbrengsten en het optimaliseren (10% hogere opbrengsten) de beste resultaten geven. Een opbrengstdaling heeft namelijk een grotere invloed op de kostprijs in negatieve zin dan een opbrengststijging in positieve zin. ■

Voor meer informatie wat betreft kostprijsberekeningen kunt u contact opnemen met Annechien Bruinsma PPO- AGV Lelystad 0320-291322 of Bartold van der Waal 0320-91331